

A kötelező védőoltáshoz kapcsolódó kártalanítás kálváriájáról

A jogalkotási ördögi körről

Az Országgyűlés 2005. július 04. napján fogadta el az Emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XCV törvényt azzal, hogy a jogszabály 2005. október 30. napján lép hatályba. A törvény, a 21. § (1) bekezdésében, a gyógyszerekkel kapcsolatos klinikai vizsgálatokhoz fűződő, illetőleg a 22.§-ában, a gyógyszer alkalmazásával összefüggésben bekövetkezett károkért történő, állami kártalanítást megszüntette. A hivatkozott rendelkezések a fenti két esetben, összhangban a Tanácsnak a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi rendeleti és közigazgatási rendelkezésekről szóló 85/374/EGK irányelvvel, illetve az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberi felhasználásra szánt gyógyszerek közösségi kódexéről szóló 2001/83/EK irányelvvel –bár az irányelvek az állami kártalanítás megszüntetését nem írták elő - kiszélesítették a klinikai vizsgálatokat végzők, finanszírozók illetve a gyógyszert gyártók felelősségét.

A kötelező védőoltás miatti károsodásért járó kártalanítás megszüntetése

Nyilvánvalóan abból a megközelítésből kiindulva, hogy a kötelező védőoltás alapanyaga is az újonnan elfogadott törvény hatály alá tartozik, így a gyógyszer alkalmazásával kapcsolatos kiszélesített gyártói felelősség vonatkozhat rá, a törvény Záró rendelkezései között a 32.§ (2) bekezdésben a jogszabály úgy határozott, hogy a törvény hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti az Egészségügyről szóló 1997. évi törvény 58.§ (7) bekezdése is. Ez korábban a kötelező védőoltás miatti károsodás esetén történő állami kártalanítást az alábbiak szerint szabályozta: „Ha a védőoltásra kötelezett személy a védőoltás adásával összefüggésben kárt szenved, vagy meghal, őt illetve az általa eltartott hozzátartozóját az állam kártalanítja.

A hivatkozott rendelkezés hatályon kívül helyezésekor senki nem gondolta végig, hogy az alapanyag-hasonlóság miatti gyógyszer jelleg mellett egy alapvető különbség áll fenn a gyógyszerek alkalmazása és a kötelező védőoltás között, nevezetesen, hogy a gyógyszert nem kötelező alkalmazni, míg a védőoltásoknak jogszabályban meghatározott eseteit kötelezően kapjuk, sőt azok elmaradását szabálysértési és büntető jogi következményekkel szankcionálják.

Abban az esetben, ha a jogalkotók ezt a különbséget mégis felismerték, akkor kizárólag pénzügyi érdekből történhetett a kötelező védőoltás miatti állami kártalanítás megszüntetése, hiszen a kártalanítást az állam nevében a Pénzügyminisztérium nyújtja, ami a költségvetés kiadásait nyilvánvalóan érinti. Figyelemmel arra, hogy az ilyen címen igényelt állami kártalanítás iránt indult ügyek száma csekély - bár ha kifizetésre kerül sor, mint azt a törvénymódosítás után megjelent újságcikkek is ismertették komoly, nyolc-számjegyű kártalanítás (vagyoni és nem vagyoni együtt) megítélésére is sor került - nem valószínű, hogy ez volt a módosítás indoka. Bár az is igaz, hogy az állami kártalanítás egy másik esetében, a vérkészítmények adásával kapcsolatos nagyszámú és jelentős kártalanítási összeg kifizetése, függetlenül a kötelező védőoltással kapcsolatos esetszámtól alátámaszthatja az állami kártalanítások költségvetést terhelő számának csökkentését.

Sajnálatos módon a jogszabály-módosítás tényleges indokát a törvény indokolása nem tartalmazza, így a jogalkotók valódi szándéka nem ismert.

A jogszabály módosításának indokától függetlenül egy kötelező állami aktushoz kötődő állampolgári jognak a megszüntetése nem történhetett volna egy olyan törvényben, amelyik teljesen független a hivatkozott jogot megállapító törvénytől és különösen nem egy ilyen törvénynek a Záró-rendelkezései között kellett volna az esetleges változtatást elvégezni. Ez a

módosítási gyakorlat, függetlenül attól, hogy jogszerű volt-e a kötelező védőoltás miatti károsodással kapcsolatos kártalanítás megszüntetése, mindenképpen aggályos, az semmiképpen nem fér össze a Jogalkotásról szóló törvény előírásaival, az valahol a „jogalkotói sandaság” kategóriájába tartozik.

A jogszabály módosítására irányuló törekvések

Szerencsére a jogszabály megjelenését követően többen elolvasták a Záró-rendelkezéseket is és felismerve, hogy itt az alapvető emberi jogok korlátozása történik először a napilapok, illetve a hírműsorok foglalkoztak a kártalanítás említett estének megszüntetésével. Ezt követően az „úgynevezett bulvársajtó” is több cikket jelentetett meg olyan áldozatokkal, akiknél a kötelező védőoltás maradandó egészségkárosodást okozott és ezért kártalanítási eljárást indítottak az állammal szemben, amit hosszú peres eljárás után meg is nyertek.

A különböző médiumokban az illetéke minisztérium képviselői azt hangsúlyozták, hogy azért indokolt az állami kártalanítás megszüntetése, mert az oltóanyagokat már nem az állam, hanem attól független gazdasági társaságok gyártják. Ez az érvelés figyelmen kívül hagyta, hogy a kártalanítást nem a gyártó személye, hanem a védőoltások kötelező jellege indokolja.

A hírek hatására a különböző jogvédő társadalmi szervezetek is nyilatkozatokat fogalmaztak meg, a jogszabály-módosítással szemben. Kiemelték, többek között, hogy itt egy Alkotmányba ütköző rendelkezés történik- az Alkotmány 70/K § - a szerint: „Az alapvető jogok megsértése miatt keletkezett igények, tovább a kötelesek teljesítésével kapcsolatban hozott állami döntések elleni kifogások bíróság előtt érvényesíthetőek” - és az állami kártalanítás megszüntetése ezt az igényérvényesítési lehetőséget veszi ki a károsultak kezéből. Hangsúlyozták továbbá, hogy a kötelezés az állam oldaláról érkezik, így a kötelező rendelkezést megfogalmazó nem vonulhat ki a felelősség alól, ha ezzel az előírással kapcsolatban valakinek károsodása származik.

A jogszabály-módosítás sorsát érintő legfontosabb hozzászólás Lenkovics Barnabás, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa részéről érkezett. Az országgyűlési biztos állásfoglalásában összefoglalta a különböző, a kötelező jellegből fakadó már részben elemzett alkotmányossági érveket. Hivatkozott továbbá a Polgári Törvénykönyv 181.§.(1) és (3) bekezdésében írtakra, ami szerint: „Aki az állami tulajdon védelmére, vagy széles körben fenyegető veszély elhárítására irányuló célszerű tevékenysége folytán károsodik, kártalanításra tarthat igényt, kivéve, ha ez a tevékenysége munkaköréből folyó közvetlen kötelezettsége volt. Ha e tevékenysége során életét veszti, mindazokról gondoskodni kell, akiket eltartott, illetőleg akiknek eltartására törvényből fogva köteles lett volna, feltéve, hogy a tartásra rászorulnak....Kártalanításra az állami tulajdon kezelője, ha pedig a károsodás szélesebb körben fenyegető veszély elhárításával kapcsolatban állt elő, az állam köteles.”ⁱ

Az országgyűlési biztos az állásfoglalását eljuttatta az illetékes minisztériumhoz, valamint az Országgyűléshez, ahol az abban kifejtett jogi érvelés találkozott a jogszabály megjelenéstől folyamatos társadalmi elégedetlenséggel így a kötelező védőoltás miatti állami kártalanítással kapcsolatban egy újabb törvénymódosításra került sor.

Ezt felismerve

A kötelező védőoltás miatti károsodásért járó kártalanítás visszaállítása

A kártalanítást érintő törvénymódosítást először november 23. napján kelt önálló módosító javaslatával Dr. Csáki András képviselő vetette fel, aki a 2005. évi XCV törvény Záró-rendelkezéséből törölni kívánta az Egészségügyről szóló törvény 58.§.(7) bekezdését érintő szabályozást. A módosító javaslat indokolása szerint a kötelező védőoltás miatti károsodással kapcsolatos kártalanítás megszüntetése egy „méltánytalan állapotot” kívánt rendezni.ⁱⁱ Ez a

javaslat, figyelemmel arra, hogy a kártalanítást hatályon kívül helyező Záró-rendelet már október 30. napján hatályba lépett nem volt megfelelő, hiszen az Egészségügyi törvény hivatkozott szakaszát csak akkor lehetett volna törölni a hatályon kívül helyezendők köréből, ha az még nem történt volna meg.

Az előzőeket felismerve az Országgyűlés Egészségügyi Bizottsága 2005. december 07.-én bizottsági módosító javaslatot fogalmazott meg, az Egyes egészségügyi tárgyú törvények módosításáról szóló törvénynek a vitájában, amit a Kormány a törvény Zárószavazás előtti egységes javaslatába (2005. december 16.) változtatás nélkül beemelt. A törvénymódosítási javaslat szerint ismételen meg kell alkotni az Egészségügyről szóló törvény 58.§.(7) bekezdését, a kötelező védőoltások miatti károsodások esetén az állami kártalanításról és gondoskodni kell ennek a rendelkezésnek a folyamatosságáról. A bizottsági módosító javaslat indokolása hangsúlyozta, hogy a kötelező védőoltások előírására közegészségügyi érdekből kerül sor, és a védőoltások elmulasztásának szankciói vannak, ezért indokolt az állami kártalanítás visszaállítás, függetlenül attól, hogy a védőoltások a gyógyszer fogalmának törvényi kategóriájába tartoznak.ⁱⁱⁱ

Az Országgyűlés 2005. december 19. napján elfogadta az Egyes egészségügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2005. Évi CLXXXI törvényt, aminek a 4.§.-a az Egészségügyről szóló 1997. Évi CLIV törvény 58.§-át egy újabb (7) bekezdéssel egészítette ki, ami szerint: „Ha a védőoltásra kötelezett személy a védőoltás adásával összefüggésben súlyos egészségkárosodást szenved, megrokkann vagy meghal, őt illetve általa eltartott hozzátartozóját az állam kártalanítja.”

Visszakerült, tehát az állami kártalanítás a kötelező védőoltás miatti károsodások esetére, de érthetetlen, hogy miért kellett a jogszabályban külön hangsúlyozni, hogy csak a súlyos károsodásokért áll fenn a kártalanítás, hiszen egy károsodás lehet kevésbé súlyos is, csak ekkor a kártalanítás nyilván alacsonyabb összegű. Nem beszélve arról, hogy ki vagy mi dönti el egy károsodásról, hogy az mikor súlyos. A törvénymódosítás tehát csak részben szüntette meg a jogellenes helyzetet, igaz minimális lehet az olyan esetszám, ahol a súlyosság hiányával történhet az elutasítás, de ilyenkor továbbra is sérül egy alapvető jog.

Különösen érthetetlen, bár a rendelkezés végrehajtását nem befolyásolja, hogy miért kellett külön hangsúlyozni a következmények között a megrokkannást, különösen, hogy előtte a jogszabályban a súlyos egészségkárosodás szerepel, hiszen, ha valaki megrokkann, az súlyos egészségkárosodást is szenved, tehát szükségtelen két következményt is megemlíteni. Bízom benne, hogy a jogalkotók a súlyos egészségkárosodás kategóriáját szélesebben kívánták értelmezni, mint a megrokkannást ugyanis csak, ha ezzel ellentétes lenen az értelmezés, akkor lenne indokolt a rokkantság külön hangsúlyozása, ez viszont azt jelentené, hogy aki nem rokkant az nem éri el azt az egészségkárosodási mértéket, ami a kártalanításra jogosítana. Ez utóbbi értelmezés már jelentősen kiszélesítené azon esetek körét, amikor nem kerülhet sor kártalanításra, tehát fokozná az alapvető jogon ért sérelmet. Bízom benne, hogy a rokkantság kiemelése csak a jogalkotás során történt túlszabályozási véletlen és semmilyen jogkorlátozásra nem ad majd módot.

A 2005. évi CLXXXI törvény a 44.§ (1) bekezdés szerint jelentős részében, így a kötelező védőoltás miatti kártalanítást érintő 4.§-ában is 2006. január 1.-én lép hatályba. Ez a hatálybalépési idő azt jelentené, hogy a 2005. évi XCV. törvény 2005. október 30-án történt hatályba lépése és 2006. január 1. napja közötti időben bekövetkezett kötelező védőoltás miatti károsodások miatt nem lehetne kártalanítást kapni és ilyen igényt öt éven belül lehet, az elévülési idő miatt, előterjeszteni, tehát ma nem lehet megmondani, hogy hány potenciális károsult jogait sértené ez a két hónapos kártalanítással kapcsolatos igényérvényesítési szünet. Ezt a problémát a törvény ismételen a Záró-rendeletek között a jogszabály utolsó előírásaként a 44.§.(7) bekezdésében úgy oldja fel, hogy „Ezen törvény 4. §-ával megállapított az Eütv.58.§ (7) bekezdésében foglaltakat a 2005 október 30-át követően beadott kötelező

védőoltások esetén is alkalmazni kell.” A jogalkotók itt a kötelező védőoltás miatti kártalanítás lehetőségéről szóló jogszabálynak visszaható hatályát állapították meg a problémát jelentő két hónapra. Ez a visszaható hatályú rendelkezés ismételen felvet jogalkotási aggályokat, de az alapvető jogok sérelmének elkerülése érdekében, talán megbocsátható, esetleg nem is kell észre venni, különösen, hogy a 2005. évi CLXXXI törvény hivatkozott rendelkezéseinek köszönhetően jelenthetjük azt ki, hogy Magyarországon a kötelező védőoltás miatti károsodás esetén az állami kártalanítás lehetősége sohasem szenvedett csorbát, arra folyamatosan lehetőség volt és van 1972 óta.

Kötelező védőoltás miatti károsodásért járó kártalanítás

Felmerül a kérdés mi is az a kötelező védőoltás miatti károsodás esetén történő kártalanítás, ami tulajdonképpen egy féléven keresztül hírértékként fenntartható volt a hazai médiumokban, függetlenül a hírek dömpingjétől, illetve, ami a jogszabály megváltoztatásáig terjedő társadalmi összefogást tudott létrehozni. Két alapvető fogalmat kell tisztázni, az egyik a kötelező védőoltás, a másik a kártalanítás.

Kötelező védőoltás

A kötelező védőoltás az Egészségügyről szóló 1997. évi CLIV törvény Népegészségügy című fejezetében, a Járványügy cím alatt szereplő, a törvény 57-58.§-iban szabályozott egészségügyi szolgáltatás. A törvény szerint a védőoltás célja a fertőző betegségekkel szembeni aktív, illetve passzív védetség kialakítása. A törvény életkorhoz kötöten, megbetegedés veszélyéhez, külföldre történő kiutazás esetére, illetve egyes munkakörök betöltéséhez határoz meg, kötelező védőoltást elrendelésére okot adó csoportokat. Ezek konkrét esetit, csak úgy, mint a védőoltás alóli mentesség, a védőoltással kapcsolatos nyilvántartás, a védőoltás szolgáltatásához fűződő hatósági illetve állampolgári kötelezettségek részleteit a fertőző betegségek és járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998 NM rendelet 2-9§ határozzák meg.

Kártalanítás

A kártalanításról Dr. Petrik Ferenc A kártérítési jog című könyvében az alábbiakat írja: „ A kártalanítási felelősség azt a károkozót terheli, aki magatartásának jogellenességét a jog engedély kizárja, ennek ellenére a törvény vagyoni helytállásra kötelezi, ez a felelősség rendszerint feltétlen (abszolút) helytállási kötelezettséget jelent. ....A kártalanítási kötelezettségnek valóban nem feltétele a felróhatóság, sőt az fokozottabb helytállást feltételez. A kártalanítás feltétele (abszolút) helytállási kötelezettség, ami azt jelent, hogy a kárt okozó a kártérítési felelősségre irányadó szabályok szerint nem mentheti ki magát.”^{iv}

A kötelező védőoltás miatti károsodás esetén is meg kell, tehát különböztetni kártérítési és kártalanítási felelősséget. Kártérítés esetén egy jogellenes és felróható magatartás vezet a károsodáshoz, míg kártalanításról csak akkor lehet szó, ha ilyenekről nem beszélhetünk. Kötelező védőoltásnál hibázhat az oltást beadó orvos, szúrhat rossz helyre, adhat rossz minőségű, típusú oltást stb. ezek mind az orvos felróható magatartását támasztják alá, és ezért a kártérítési felelőssége állapítható meg.

Hibázhat az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat is a kötelező védőoltások megszervezésével kapcsolatban, ami a Szolgálatnak szintén a felróható magatartását támasztja alá, és ezért kártérítési felelősséggel tartozik.

Elképzelhető, hogy a kötelező védőoltás, mint termék hibás, amiért a gyártót az 1993. évi X. törvény alapján termékfelelősség terheli.

Abban az esetben, ha a fentiek közül egyik felelősségi forma sem áll fenn, vagy azok alól a tényleges kárt okozó sikerrel mentette ki magát, tehát a kötelező védőoltást követően bekövetkezik egy egészségkárosodás vagy halál, tehát van kár, de nincs felelős, ekkor és csak ekkor merül fel az állam kártalanítási felelőssége. Ilyenkor, ha kimutatható az ok-okozati összefüggés a kötelező védőoltás és a bekövetkezett károsodás között, akkor függetlenül attól, hogy az miért jött létre, ha csak a kárt szenvedett felróható magatartását nem lehet igazolni, megállapítható az állam kártalanítási felelőssége. Abban az esetben, tehát, ha igazolható a felróható károkozás, vagy a termékfelelősség, úgy nincs állami kártalanítás, ezért nem beszélhetünk számos kártalanítási igényről, de természetesen, ha a kártalanítási felelősség hiányozna, akkor egy kötelező védőoltás miatti károsodásért, ha a kárt okozók sikerrel mentenék ki magukat senki sem felelne.

Kártalanítás címén a károsodást szenvedett illetőleg az eltartott hozzátartozók a Polgári törvénykönyv szerinti vagyoni és nem vagyoni káraik megtérítésére tarthatnak igényt.

A kötelező védőoltás miatti károsodásért járó kártalanítás története

A kötelező védőoltás miatti károsodás már 1876.-ban is megemlítésre került a kötelező védőoltást előíró jogszabályban, ami a későbbiek során sem változott, de a károsodáshoz kapcsolódó felelősség eleinte kártérítési volt és csak 1972.-ben jelent meg a nevesített esetre a kártalanítás ezért indokolt a felelősség történeti bemutatása.

A kártérítési korszak

A Közegészségügy rendelkezéseiről szóló 1876. Évi XIV törvény 92.§.-a szerint a „védhímlőoltási ügy állami intézmény, a hatóság a fennálló szabályok szerint intézkedik arról, hogy a védhímlőoltás a kellő segédlet kirendelésével akadálytalanul teljesíttessék.” A 96.§. szerint: „Ha a hímlőoltás következtében az oltóorvos eljárása miatt a beoltott egészségére káros következmény vagy veszély háramlanék, az ügynek szakértői megállapítása után fenytő eljárásnak van helye.”^v

Ez a jogszabály, tehát leszűkítette a felelőst kizárólag az oltást beadó orvos személyére, és kizárólag felróhatóságon nyugvó kártérítési felelőséget állapította meg úgy, hogy nem visszautalt a törvénynek az orvos felelősségét érintő másik bekezdésére, hanem egy speciális felelősségi formát alkotott, bár a felelősség mértéke megegyezett az általános felelősségi mértékkel.

A védőoltásokról szóló 60/1953 M.T. számú rendelet és a fertőző betegségek megelőzéséről szóló 61/1953 M.T. rendelet nem szabályozta a kötelező védőoltás miatti károsodás esetén a felelősség milyenségét, ami értelemszerűen visszalépést jelentett a korábbiakhoz képest.^{vi}

A fertőző betegségek megelőzéséről és leküzdéséről szóló 24/1964 Korm rendelet, a 10.§-a szerint: „A fertőző betegségek megelőzésére és leküzdése során tett intézkedésekkel okozott kárért a polgári jog szabályai szerint kártérítés jár.”^{vii}A végrehajtási rendelkezéseket tartalmazó 3/1964 EüM számú rendelet kizárólag annyit ír, hogy az oltási szövődmények gyógykezelése díjtalan.

Ez a jogszabály, tehát nem nevesíti a kötelező védőoltás miatti károsodással kapcsolatos felelőséget, hanem általában a fertőző betegségek megelőzéséhez és leküzdéséhez tartozó kártérítési felelőségről szól azzal, hogy a jogszabályok a kötelező védőoltást a fertőző betegségek megelőzése érdekében végzetek között sorolják fel. A rendelkezés, tehát e tekintetben visszalépés 1876-hoz képest, de egyébként szélesíti a felelőséget, hiszen bár továbbra is csak a felróhatóságon nyugvó kártérítési felelőséget ír elő, de már nem csak az oltást végző orvosét, hiszen az esetlegesen kárt okozók körét nem határozza meg.

Ekkor már hatályban volt a Polgári Törvénykönyvnek a 178.§.-a, ami 1977 március 1. napjától a már idézett 181.§.-ként maradt fenn. A korábbi 178. § szintén megfogalmazta az állami tulajdon védelmére, illetve a széles körben fenyegető veszély elhárítására irányuló célszerű tevékenység során történő károsodás miatt a kártalanítást azzal, hogy a törvény a károsult és a hozzátartozók kártalanításáról szólt, és csak a törvény végrehajtásról szóló Ptké határozta meg, a 25.§.-ában, hogy a hozzátartozón csak eltartott hozzátartozót kell érteni.

A kötelező védőoltás a Ptk. hivatkozott §-a alá tartozott, mint a széles körben fenyegető veszély elhárításra végezett célszerű tevékenység, tehát a Ptk. alapján a bekövetkezett károsodások esetén lehetett volna kártalanítást kérni, de ilyen eset, különösen, hogy a speciális jogszabály, a fertőző betegségekkel kapcsolatban kártérítést írt elő, nem történt. A törvény viszont magasabb szintű jogszabály, mint a rendelet, így a fertőző betegségekről szóló rendeletnek is kártalanítást kellett volna előírni, de ezzel akkoriban érdemben senki sem foglalkozott.

A kártalanítási korszak

Az Egészségügyről szóló 1972. évi II. törvény összhangban a Ptk. már hivatkozott kártalanítással kapcsolatos rendelkezésével a 22.§ (1) bekezdésében úgy rendelkezett, hogy „Ha jogszabály vagy hatóság kötelező rendelkezése alapján végrehajtott egészségügyi intézkedés folytán az állampolgár egészségében vagy testi épségében károsodott, megrokkant vagy meghalt őt, illetve az általa eltartott hozzátartozóit az állam kártalanítja mindazért a kárért, amely a társadalombiztosítás szolgáltatásai alapján nem térül meg”^{viii}

Az egészségügyről szóló 1972. Évi II. törvénynek a járványügyre vonatkozó rendelkezései végrehajtásáról szóló 9/1972 EüM rendelet 12.§ (1) bekezdése szerint: „Ha az állampolgár kötelező védőoltás vagy egyéb kötelező járványügyi intézkedés folytán egészségében, testi épségében károsodott, megrokkant vagy meghalt, őt illetve az általa eltartott hozzátartozóit az állam kártalanítja.”^{ix}

Ezek a rendelkezések - igaz kizárólag a magyar állampolgárokra szűkítve, holott kötelező védőoltást nem csak magyar állampolgár kaphatott – nevesítették a kötelező védőoltást, mint járványügyi rendelkezést, ami miatt már nem kártérítési, hanem kártalanítási felelősséget lehetett megállapítani. Sajátos volt azonban az eljárás, mivel azt 1987 szeptemberéig az egészségügyi miniszter által kijelölt szerv, ezt követően 1997 szeptemberéig pedig azon egészségügyi szerv ellen kellett megindítani, ahol a kárt okozó egészségügyi intézkedést végezték. Szintén nem volt szerencsés, hogy a kötelező védőoltással kapcsolatos károsodás miatti kártalanításról egy miniszteri rendelet szólt és nem egy törvény, de mivel az a törvény általános kártalanítást megállapító rendelkezésének végrehajtása volt ezt senki nem kifogásolta.

Az Egészségügyről szóló és jelenleg hatályos 1997. évi CLIV törvény 1998. július 1.-én lépett hatályba. Sem a törvény, sem a végrehajtására kiadott a fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi rendelkezésekről szóló 18/1998 NM rendelet nem állapított meg a korábbi törvényhez hasonló általános kártalanítási kötelezettséget a járványügyi rendelkezésekkel kapcsolatban. A törvény viszont a már többször elemzett 58.§.(7) bekezdésében kifejezetten a kötelező védőoltás miatti károsodás esetére megállapította a kártalanítás lehetőségét azzal, hogy a kártalanítást a Magyar Államot terheli és a kártalanítás iránti eljárásban az Államot a pénzügyminiszter képviseli. A kártalanítási kötelezettség itt még szélesebben került megállapításra, mint 1972.-ben, hiszen nem csak az állampolgárokat, hanem a védőoltásra kötelezettet valamint eltartott hozzátartozóját illette meg, tehát arra külföldi is jogosult volt.

Ezt a széleskörű és hosszú időn keresztül kialakult és 1972 óta fennálló, az Alkotmány és a Ptk hivatkozott rendelkezésével összhangban lévő szabályozást törölte volna el, a 2005. évi

XCV törvény, de mint azt ismertettük ez a „jogalkotási eltévelyedés” érdemi változást nem hozott.

A kártalanítás jövőjéről

Kérdés, hogy a kötelező védőoltás miatti károsodással kapcsolatos kártalanítás visszaállítása után hátra lehet-e dőlni azzal, hogy minden lehetséges lépést megtettünk?

A válasz nem, ugyanis törölni kell az újonnan alkotott rendelkezésből az egészségkárosodás milyenségét meghatározó súlyos szót a már előzőekben elmondottak miatt, illetve foglalkozni kell azzal, hogy azoknak a köre, akik kártalanítást kaphatnak még mindig indokolatlanul szűk. A törvény, és ez így van 1972 óta, valószínűleg a Ptk. már ismertetett 181.§-ában írtakra tekintettel a károsodást szenvedett mellett csak az eltartott hozzátartozó részére biztosítja a jogot, hogy kártalanítás iránt lejárás indítson. Ez az alábbi egyenlőtlen eredményekkel járhat:

- Kiskorú halála esetén, nem indulhat kártalanítási eljárás, hiszen a károsodást szenvedett meghalt, és eltartott hozzátartozója nincs.
- Kiskorú egészségkárosodása esetén, kizárólag a kiskorú kaphat kártalanítást, a szülők, akiket szintén súlyos hátrányok érnek, mint az életminőségük megváltozásában, mind anyagi kiadásai vonatkozásában, sem a vagyoni illetve sem a nem vagyoni káruk megtérítés iránt nem indíthatnak kártalanítás iránti eljárást, illetve a bírói gyakorlat a szülők vagyoni kárát is a kiskorú károsultnak ítéli meg, ami nem a legszerencsésebb megoldás, de így legalább a tényleges kár egy része megtérül.
- Nagykorú halála esetén kizárólag az általa eltartott gyermekei indíthatnak kártalanítás iránt eljárást, a házastárs és egyéb nem eltartott hozzátartozó nem, illetve a nem eltartott gyermekek sem, így itt egy megkülönböztetés jön létre pl. a gyermekek között, pedig nem vagyoni káruk mindegyiknek van, csak annak mértéke lehet különböző egy szülő elvesztésekor.
- Nagykorú egészségkárosodása esetén szintén az előzőleg elmondottak történhetnek csak, azzal, hogy ilyen esetben is a házastárs, akit a legsúlyosabb nem vagyoni kár ér, illetve, akinek a kiadásai a károsulttal együtt elsődlegesen keletkeznek, növekednek, sem a vagyoni sem a nem vagyoni kárának megtérítése iránt nem indíthat eljárást, ha nem volt eltartott hozzátartozó.

A fenti problémák megoldhatóak az eltartott szó törlésével, hiszen így a kártalanításra a károsodást szenvedett, illetve eltartottságától függetlenül, hozzátartozója lenne jogosult azzal, hogy a hozzátartozói kört ért károsodás nagyságát a bíróság állapítaná meg, figyelemmel arra is hogy a hozzátartozói kapcsolat mennyire volt szoros.

Felmerül a kérdés, hogy az eltartott szót célszerű-e törölni minden kártalanítási esetre. Figyelemmel arra, hogy az előzőleg ismertetett egyenlőtlenességek mindegyik esetben előfordulhatnak a válasz igen. Elképzelhető azonban, hogy kizárólag a kötelező védőoltás miatti károsodással kapcsolatos kártalanításnál kerülne sor az eltartott szó törlésére, hogy ne legyen hirtelen túl széles a kártalanítási felelősség, mivel a kötelező védőoltásnál a kötelező jelleg indokolná a kártalanításnak nem csak a fenntartását, hanem annak a legszélesebb körű kialakítást is.

Azt mondják Európa számos országa Magyarországtól tanulta a kötelező védőoltásokkal kapcsolatos rendelkezések megalkotását, így célszerű, ha e helyzetünkön nem rontunk, a védőoltásokhoz fűződő kártalanításhoz tartozó jogalkotási hibákkal, hanem tovább javítunk a kártalanítás lehetőségének mind szélesebb körű kiterjesztésével.

2006. január 14.

Dr. Simon Tamás

Tervezett megjelenés *Lege artis medicinae* 2006

ⁱ Kötelező védőoltások-beszélgetés az ombudsmannal 2005. október 27. www.csaladinet.hu, Dr. Lenkovics Barnabás: Az állam mindig fizetőképes 2005. november 07. www.gondola.hu

ⁱⁱ Dr. Csáki András 2005. november 23. 18093/19 módosító javaslat. www.mkogy.hu

ⁱⁱⁱ Országgyűlés Egészségügyi Bizottsága 2005. december 7. 18093/54 módosító javaslat, Egységes javaslat 2005. december 16. 18093/61. szám www.mkogy.hu

^{iv} Dr. Petrik Ferenc: A kártérítési jog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2002. 284,286. oldalak.

^v

^{vi} Magyar Közlöny 1953 X. szám 153. oldal

^{vii} Magyar Közlöny 1964. 66. szám 535. oldal

^{viii} Magyar Közlöny 1972. X. szám

^{ix} Magyar Közlöny 1972 X szám